

MONITOR

zpravodajský čtrnáctideník

ROČNÍK II., ČÍSLO 1

13. LEDEN 2005

(za dobrovolné příspěvky)

Sám Život se zjevil v lidském těle

Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli a čeho jsme se vlastníma rukama dotýkali, to vám zvěštujeme: Slovo života. Kdo by se ovšem mohl dotýkat Slova, kdyby se nestalo tělem a nepřebývalo mezi námi?

A toto Slovo, které se stalo tělem, takže se ho bylo možné dotýkat rukama, začalo být člověkem počítím v Panně Marii. Samo Slovo však tehdy nezačalo existovat; vždyť jak řekl Jan, co bylo od počátku, to vám zvěštujeme. Nezdá se vám, že Jan slova své epištoly potvrzu-

je i vlastním evangeliem? Tam jste přece nedávno slyšeli: *Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha.*

Někdo by snad mohl chápat výraz *Slovo života* tak, že jde o nějaký slovní projev o Kristu, nikoli o samo Kristovo živé tělo, kterého se lidé dotýkali. Hled', co následuje: *A ten život se zjevil.* Sám Kristus je tedy Slovem života. A proč se ten život zjevil? Byl sice od počátku, ale lidem se nezjevoval. Zjevoval se andělům a ti jej poznávali a živili se jím jako chlebem. Ale co říká Písmo? *Člověk jedl chléb andělský.*

Sám Život se tedy zjevil v lidském těle. Jestliže se něco, co lze vidět pouze srdcem, stane předmětem zjevení, je to viditelné také očima. A Život se dal vidět očima, aby uzdravil srdce. Neboť slovo je vidět jen srdcem, zatímco tělo je viditelné i tělesnému zraku. Vystala nám možnost Slovo spatřit: Abychom je mohli vidět, stalo se Slovo tělem. A nejen abychom Slovo viděli, ale byli jím také vnitřně uzdraveni.

Z výkladu svatého Augustina, biskupa, na první list Janův

Potřebujeme katolicky orientovanou filozofii

Povinnost zlepšit svět kolem sebe člověku zůstává v každé situaci

V adventě média přinesla zprávu, že podle mezinárodních průzkumů jsou Češi nejateističtější národem Evropy. Objevily se i úvahy o příčinách tohoto stavu: ty je třeba — podle novinářů — hledat v historii, a to co nejdále, nejlépe už v 15. století. Myšlenka, že za své postoje jsme zodpovědny my sami, Češi dnešní doby, není vítána — ale najdou se lidé, kteří se ji nebojí vyslovit.

Jedním z nich je profesor Stanislav Sousedík; ten v posledním loňském čísle čtvrtletníku *Universum* napsal, že u nás přetrvává osvícenské pojetí smyslu života: lidská důstojnost podle osvícenců spočívá v tom, že člověk je nezávislý a určuje si sám své cíle. Především ale Sousedík upozorňuje na „pokles aktivity v oblasti katolicky orientované filozofie“, na „katolické filozofické vakuum“. „Znejistění teologů, kteří se ocitli bez filozofického zázemí, se nejprve projevovalo v oblasti biblické exegeze, odtud se promítlo do věrouky, morálky... a časem se přeneslo i do laické veřejnosti.“ Sousedík zde vědeckým jazykem formuluje to, co zaznamenávají i mnozí z nás — prostých laiků: že totiž tak zvaná „krize víry“ je dnes především krizí myšlení, krizí rozumu.

Osobně se domnívám, že k této příčině je třeba připojit další skutečnost, a to absenci historického vzdělání a poznání. Už po desítky let se u nás místo historie vyučují mýty, zaměřené větši-

Foto: (af)

nou proti křesťanství a proti Církvi; ty učí lidi nenávisť k vlastním dějinám, k vlastní minulosti.

Není divu, že slábné víra lidí, kteří se nemají k čemu hlásit, protože křesťanskou minulost naší země a Evropy vnímají totalitářskou optikou; ta popírá smysl skutečného dějinného úsilí ve jménu utopických představ o bezchybné,

bezdějinné společnosti, která teprve přijde. Proti takovým utopickým představám se ale stavěl už křesťanský starověk: křesťanská vize pozemské společnosti je zdravě skeptická, o to více ale zdůrazňuje reálné možnosti člověka i jeho povinnost zlepšovat svět kolem sebe.

Michaela Freiová

ZPRÁVY

P. Cantalamessa o významu Eucharistie

Druhé adventní kázání papežského kazatele (první část jsme přinesli v minulém čísle)

P. Cantalamessa se rozhovořil o rozlišení mezi transsubstanciací a transsignifikací. Když se někteří teologové snažili přeložit pojem transsubstanciace do moderního jazyka, odvolávali se na existenciální kategorie transsignifikace a transfinalizace.

Měli na mysli božský akt, jímž se substance božského znamení transformuje osobním zjevením Boha. Chtěli vyjádřit, že Eucharistie není prostě věc, ale také akce, znamení.

Pokus se neujal a encyklika *Mysterium Fidei* Pavla VI. tyto výrazy neschválila; přesněji řečeno nepřipustila jejich užití bez slova „transsubstanciace“. Uznává sice, že díky transsubstanciaci nabývá chléb a víno nového významu a nové finality, ale nový význam, novou finalitu přijímají právě proto, že obsahují novou realitu.

Přesto se nemůžeme vzdát snahy inkulturovat víru v Eucharistii do dneš-

ního světa, jako to dělali církevní Otcové a sv. Tomáš Akvinský. Má se tím zabývat příští biskupská synoda o Eucharistii.

Konsekrace kalicha končí zvoláním „Tajemství víry!“. Co toto zvolání znamená? Ne to, co v běžném jazyce, ne pravdu nedosažitelnou rozumem a známou jen ze Zjevení (jako v případě Trojice nebo vtělení), ale konkrétněji posvátné znamení, svátost víry, jejíž pochopení je nevyčerpatelné. Jí se obnovuje celé křesťanské mysterium.

V Eucharistii je přítomna nejen celá historie spásy, ale i Trojice, jež je jejím původem.

P. Cantalamessa zakončil kázání připomínkou dalšího hymnu:

*Panis angelicus fit panis hominum
Dat panis caelicus figuris terminum.
O res mirabilis: manducat Dominum
Pauper, servus, et humilis.*

Zenit

Křesťanští mučedníci patří celému lidstvu

Tajemník kongregace pro světcy arcibiskup Edward Nowak řekl v proslovu na Patristickém institutu *Augustinianum*, že křesťanští mučedníci ztělesňují hodnoty, a patří proto celému lidstvu; Církev je dnes opět církví mučedníků.

Celé minulé století prožívali křesťané perzekuci — největší v dějinách. Pronásledování věřících, kněží, řeholníků a laiků přineslo setbu mučedníků po celém světě.

Arcibiskup zmínil pronásledování křesťanských Arménů, španělských a mexických katolíků a obětí komunis-

mu a nacismu.

„Je to paradox křesťanství: ze zabíjených mučedníků se rodí další věřící — stovky, tisíce. Rozumové vysvětlení to nemá — vysvětlení spočívá v osobě Ježíše Krista, jeho porážce na kříži, která zrodila křesťanství a miliony křesťanů v celých dějinách.“

Mučedníci jsou i občanskými hrdiny: ztělesňují slušnost, věrnost, solidaritu, přimát svědomí, hrdinství, odpuštění a pomoc, řekl arcibiskup Nowak. Představují tu nejkrásnější stránku lidských dějin.

Zenit

George Weigel o evropské „christofobii“

Papežský životopisec George Weigel řekl, že nízká porodnost Evropy souvisí s nedostatkem víry v Boha.

Fakt, že Evropa páchá demografickou sebevraždu, nelze vysvětlit jen politicky. Dramatické rozdíly v náboženské víře a praxi mezi USA a Evropou souvisí s různým chápáním světa, uvedl ve své přednášce na Gregorianě.

Evropské kulturní špičky trpí christofobií a Evropané sami popisují svou kulturu jako po-křesťanskou.

Podle Weigela to ovlivňuje vztahy USA a Evropy. Existuje spojitost mezi

evropským odmítáním zmínky o křesťanství v ústavě a zobrazováním Američanů jako náboženských fanatiků.

„Po mém soudu zakouší Evropa kulturní a civilizačně mravní krizi, jejíž kořeny jsou znát i v některých částech americké společnosti a kultury,“ řekl Weigel.

Evropa dobrovolně zapomíná na své dějiny.

Těmto otázkám se George Weigel věnuje v knize, která vyjde na jaře s názvem *Jehlan a katedrála: Evropa, Amerika a politika bez Boha*.

Zenit

Lidé dobré vůle pomáhají jihovýchodní Asii

Papež se při modlitbě „Anděl Páně“ v neděli 2. ledna modlil za oběti zemětřesení a vln tsunami v Indonésii, na Srí Lance, v Indii, Bangladéši, Myanmaru, Thajsku, Malajsií a na Maledívách. Vyžval všechny k solidaritě a k účasti na mezinárodní pomoci.

Projekty rychlé pomoci zahájily především charitativní organizace: izraelská *LA-TET* byla už dva dny po neštěstí na místě s 18 tunami zásob, *Charita* do 7. ledna sesbírala téměř 50 milionů dolarů. První pomoc poslalo papežské *Cor Unum* a řada evangelických organizací. Předseda *Cor Unum* arcibiskup Paul Josef Cordes upozornil, že křesťanské organizace mají zázemí v neplacené práci farností, kněží i laiků, takže např. administrativní náklady *Cor Unum* na poskytnutou pomoc nepřesahují 1 %. *Charita* má své pobočky a zázemí přímo na místě, takže například indická *Charita* pečuje o 125 000 lidí a podařilo se jí proniknout na Nikobarské ostrovy.

Státy Západu už v prvních dnech po neštěstí poskytly částky v řádu desítek milionů dolarů, pomoc z arabského světa je slabší. Komentátoři CNN poukázali například na skutečnost, že Saúdská Arábie věnuje pouze 10 milionů dolarů, zatímco rodinám sebevražedných atentátníků už věnovala 155 milionů dolarů.

Velkou pomocí jsou armádní útvary: během 48 hodin dorazil záchranný tým izraelské armády s 80 tunami zdravotnické pomoci a příplula americká válečná loď *Lincoln* z Honkongu s doprovodnými loděmi: 13 000 amerických námořníků, vojáků a letců se dobrovolně vzdalo vánočního volna a pomáhá postiženým oblastem. Pomoc Pentagonu činí 6 milionů dolarů denně.

Zenit, Asia News, CNN, Honest Reporting, CNS News

Jak přispět obětem tsunami

Sdružení Česká katolická charita vyhlásilo 27. 12. 2004 sbírkové konto. Výtěžek konta hodlá použít na podporu některého konkrétního projektu navrženého Caritas Internationalis.

Charitní konto, na které mohou občané přispět: 369-369369369/0800 u České spořitelny Praha 1 (při platbě složenkou prosíme uvádějte číslo účtu ve tvaru 3690369369369/0800); variabilní symboly: 1071 — Indie, 1151 — Indonésie, 1711 — Srí Lanka.

ZPRÁVY

Dům na skále - první díl

Karmelitánské nakladatelství vydalo první díl nové monografie Václava Vaška *Dům na skále* s názvem *Církev zkoušená*.

Oproti *Neumlčené* jsou zahrnuty informace získané z archívů, k nimž autor za komunismu neměl přístup, ze kterých vyplývají nová, překvapivá fakta.

Knihy je vybavena rejstříkem, fotografiemi a chronologickým přehledem.

V úvodu autor píše: „Především jsem na základě nově získaných dokumentů dospěl k názoru, že Církev v době totality se nejen modlila a trpěla, ona násilnému režimu především čelila a sváděla s ním tvrdý boj.“

RC

Křesťanská minulost Tunisu

V katolické basilice svatého Ludvíka v Tunisu byla 15. prosince otevřena výstava k 1450. výročí narození svatého Augustina, která o něm vypovídá jako o osobnosti „africké i universální“.

Generální vikář diecéze Tunis Mons. Dominic Rézeau při této příležitosti připomněl křesťanskou minulost Tunisu, jež byla překryta vandalskou invazí, byzantským a nakonec arabským vpádem.

Kartágo bývalo křesťanskou metropolí Afriky, jež tehdy měla přes 250 diecézí, řadu světců, biskupů i teologů. Proběhl zde spor s „Donatovou stranou“ a s Pelágiem. Působil zde Tertulián a svatý Cyprián, umučený roku 258.

Fides, RC

Němečtí biskupové a evangeličtí teologové o křesťanech v Turecku

Katoličtí biskupové spolkové země Porýní-Vestfálsko a vedoucí teologové evangelických zemských církví uveřejnili společné prohlášení k zahájení přístupových rozhovorů EU s Tureckem.

Vyjadřují v něm pochybnosti o správnosti tohoto kroku. Konstatují, že situace křesťanů je v Turecku stále velmi těžká. I dodržování lidských práv je navýsost problematické.

Kathnet

Nové náboženské směrnice v Číně

Nové směrnice o náboženství, jež vstupují v platnost 1. března, nahradí staré směrnice z roku 1994, ale detailní kontrolu lidí, míst a činností potvrzují. Stát se zavazuje „garantovat náboženskou svobodu a harmonii mezi náboženstvími a společností“; nikdo nebude diskriminován. Bude prosazovat jednotu státu, solidaritu obyvatelstva a stabilitu společnosti.

Směrnice požadují nezávislost náboženských obcí na cizích mocnostech (Vatikán).

Nová kultovní místa, vzdělávací instituce a náboženské činnosti podléhají registraci, jež musí projít místní, provinční a národní správou.

Na druhé straně je patrná snaha chránit náboženské komunity před zvůli místních úřadů (registrace musí být vyřízena do 30 dnů) nebo Úřadu pro náboženské záležitosti.

Článek 27 stanoví, že katoličtí diecézní biskupové musejí být registrováni Národním úřadem pro náboženské záležitosti.

Asia News

Oázy uctívání Nejsvětější svátosti

6. ledna se v Německu rozběhla modlitební iniciativa k „Roku eucharistie“, míněná jako duchovní příprava na světové setkání mládeže v Kolíně.

Má pomoci vytvořit „sít modlitebních míst“. „Oázy uctívání Nejsvětější svátosti“ mohou vyhlásit farnosti, společenství i kláštery.

Iniciátorkami jsou dominikánky z kláštera svaté Maří Magdaleny ve Špýru.

Špýrský biskup Anton Schleich řekl: „Co potřebuje svět na-

léhavěji než oázy uctívání? — Ve chvíli uctívání je člověk nejintenzivněji u Boha i sám u sebe. Uctívající člověk předkládá Bohu sám sebe, ostatní lidi a celé lidstvo — a to bezvýhradně.“

Biskup vyjádřil radost, že právě mladí vytvářejí takovéto oázy uctívání Nejsvětější svátosti, jako „potřebné biotopy v Církvi i ve světě“.

Místo a čas kterékoli oázy lze ohlásit na webové stránce <http://www.weltjugendtag.de> do zvláštního přehledu.

Kathnet

Rakouská „Křesťanská koalice“ založena

Rakouská organizace PRO VITA chce do příštích voleb vytvořit křesťanské lobbyistické uskupení „Křesťanskou koalici“. Ta se má zaměřit na témata ochrany života a hanobení víry.

Zakladatel Koalice Alfons Adam řekl, že dnešní kultura je „anti-kultura“, jež se vyznačuje vysmíváním Bohu, ošklivostí a hloupostí, a přesto ji křesťané musejí financovat ze svých daní.

Koalice se proto zaměří proti finan-

cování této anti-kultury z veřejných prostředků.

„Volili jsme křesťanské politiky,“ řekl Adam, „aby činili potřebné ve správném duchu (tj. hájili život). Máme klérus, o němž jsme předpokládali, že má v první řadě usilovat o christianizaci země. Fakta ukazují, že jsme se mýlili. Musíme proto vzít věci sami do rukou.“

Kathnet

Svatý Benedikt a jeho vize Evropy

Nová kniha o svatém Benediktovi, kterou napsala Polka Ludmilla Grygiel, byla prezentována v Evropském parlamentu k 140. výročí jeho vyhlášení za patrona Evropy.

Grygielová poukazuje na paralely Benediktovy doby s naší dobou. Také dnes jde o krizi evropské identity a odmítnutí vlastní genealogie.

Grygielová zdůrazňuje, že kultura předchází a přesahuje politiku a pů-

vodní jednota Evropy je jednota kulturní.

„Christianizace Evropy souvisí s procesem humanizace politiky a zákonodárství, živěných základními křesťanskými hodnotami,“ řekla Grygielová.

„Společně s novou evangelizací potřebujeme novou europeizaci Evropy, inspirovanou tím, co bylo na začátku.“

Zenit

KOMENTÁŘE

Diskriminace v zárodku

Rozbor známého výroku T. G. Masaryka o katolících

Když myslíme na vznik a začátky první Československé republiky, často se nám věřícím vybaovuje známý Masarykův výrok: „Katolíci budou mít tolik práv, kolik si jich vybojují.“ Budi to v nás rozpaky. Víme, že Masaryk katolíky moc nemiloval. Naproti tomu se však zdá, že ten výrok má demokratický přídech. Nemá snad právě tak fungovat stát? Neměl by si každý svá práva vydobývat a nečekat, až mu budou milostivě přiznána?

Práva občanů

Poněkud zvláštní je již to, jak mohl Masaryk tak dobře znát budoucí poměry ve svém státě, když o nich s takovou jistotou mluvil. Neměli snad o nich teprve rozhodovat lidem volení zástupci? Ale to je poněkud jiná kapitola.

Chceme-li se zamyslet nad samotným jeho výrokem a zhodnotit jej (a tak lépe poznat celou masarykovskou církevní politiku), musíme si nejprve ujasnit, co si pod oněmi „právy katolíků“ máme představit. Existují totiž dvě kategorie práv. Jsou to především „základní lidská práva“, jež jsou dána samotnou lidskou přirozeností a důstojností. Je jimi nadán každý člověk, a to přímo od Boha. Sem patří v první řadě samotné právo na život, dále právo na důstojné podmínky života, osobní svobodu a náboženské vyznání. To jsou nezadatelná práva, která nám nesmí nikdo, ani jednotlivec ani stát, zásadně upírat. Nemůže nám je poskytovat stát, dávat je svým občanům „z milosti“ nebo blahověle, protože není jejich zdrojem. Lidé si je mohou nárokovat nejen vůči sobě navzájem, ale i vůči státu. Oni jsou zde oprávněni, stát je ten, kdo má vůči nim povinnosti (spocívající nejen v respektování, ale i zajišťování těchto práv a potřeb).

Práva státu

Respekt k základním právům člověka však musí mít nějakou konkrétnější podobu. A zde začíná kompetence státu (a potažmo i nižších správních celků, obcí, institucí a firem a konec konců i rodin). Zde již musí být uplatňována lidská autorita, v této sféře již nemají občané vůči státu práva, ale naopak povinnosti (dodržování zákonů).

Tento vztah se musí do určité míry řídit okolnostmi. Jinak zachází stát s řádným občanem, jinak se zločincem. Svoboda se uskutečňuje poněkud jinak

v době míru a klidu než během válek a katastrof. Je-li v zemi dostatek lékařů a nemocnic, mají všichni přirozené právo na lékařskou péči. Jiná věc ale je, jakým způsobem a nakolik ji hradit. Zaměstnanec má zcela přirozené právo na mzdu. Někdo ale musí určit její výši. Občan má přirozenou povinnost platit daně, to je jednoduchý princip. V praxi je to však docela věda. Čím větší výhody zde mají jedni, tím náročnější povinnosti mají jiní. Různé skupiny lidí tedy bojují za své výhody. Stát má o těchto věcech nakonec rozhodovat vydáváním zákonů, čímž přiznává některým občanům určitá relativní práva vůči skupinám jiným.

A v tom je první problém Masarykova výroku, že mluví o „právech“, aniž by upřesnil, má-li se jednat o základní lidská práva, nebo jen relativní výhody.

Práva církve

Obdobně jako stát funguje i církev. I ona respektuje základní práva svých členů jako taková, pokud však jde o jejich uplatňování za různých okolností, je to její autorita, která o tom rozhoduje.

Připomeňme si, jaká jsou tato „dvojí práva“ (totiž přirozená a psaná) v oblasti víry: Máme samozřejmě právo účastnit se bohoslužeb, žít víru v soukromí a ve veřejném životě prosazovat princi-

py spravedlnosti, jak je chápe křesťanství. Ale máme také plné právo individuálně i zcela veřejně aktivně a přímo hlásat víru a hájit ji. A dokonce i jednotlivě nebo společně konat na veřejnosti modlitby a pobožnosti, tedy úkony čistě náboženské. To jsou práva přirozená a nezadatelná, která nám nesmí být upřena. Stát je navíc před Bohem povinen církev podporovat a chránit.

A právě proto má také stát určovat, do jaké míry a jakým způsobem bude jeho spolupráce s církví probíhat — například jakým způsobem a v jaké míře budou finančně podporovány církevní školy a jak budou kontrolovány, jaké náboženské pořady bude vysílat v televizi, jak bude přispívat na opravy historických církevních budov. To vše má být ale určováno dle dohod mezi státem a církví, a ne na základě nějakých bojů.

Někteří si byli rovnější

Nikdo, ani jednotlivec ani společnost, nemůže dát sám sobě zákon. Pravý zákon dává autorita, zejména stát. Dává jej svým nižším složkám, institucím a jednotlivým občanům. Nemůže jej ale dát sám sobě (i když si to tak dnes mnozí představují). I stát musí respektovat zákonodárce vyššího, než je on sám. A tím je Bůh. Proto, jak víme, rozhodování každé, i státní autority, exekutiva i legis-

KOMENTÁŘE

lativa, se musí řídit zákonem Božím, přirozenou morálkou.

Křesťanská morálka nás učí, že spravedlnost spočívá v tom, že dáváme každému, nač má právo. Musí-li někdo o svá práva bojovat, znamená to, že mu nejsou plně přiznána. Pod „právy katolíků“, o nichž mluvil Masaryk, musíme vidět jejich skutečná práva, jejich plno-

právnost, ne nějaká zvláštní privilegia. Masaryk katolíkům nechtěl sám od sebe práva přiznat, chtěl jim dát, co jim náleží jen natolik, nakolik k tomu bude přinucen. To ovšem není spravedlnost.

Navíc je tu i rovnostářské pojetí spravedlnosti, dnes dosti pěstovaná představa, že spravedlnost je „rovnost“, stav, kdy všichni dostávají stejně nebo mají

aspoň stejné výchozí podmínky. I když je toto pojetí přehnané, vyjde to nastejno: Podle něj je Masarykův přístup diskriminační. Jedni si totiž museli přiznání svých práv vydobývat, jiní ale nikoli. I na takovém principu se tedy rodila první Československá republika, v níž si měli být všichni rovni.

Vít Cigánek

Šance spojené s dobrovolnictvím

Pro „starší a pokročilé“: O voluntariátu poněkud vážněji

Mnoho lidí pomáhá druhým lidem zcela nezištně. Hovoříme-li o dobrovolnické službě, pak máme na mysli angažovanost mladého nebo dospělého člověka v rámci nějaké organizace. Postupné rozšiřování dobrovolnické služby je v ČR spojeno se zákonem č. 198/2002 Sb., který tuto službu zavádí. Organizace, které se chtějí zapojit, registruje ministerstvo vnitra. Nejčastější využití je v projektech krátkodobé dobrovolnické služby, které představují angažovanost např. několik hodin týdně. Dlouhodobou službou se rozumí angažovanost na tři a více měsíců. Při takovéto službě dobrovolník dostává od přijímající organizace kapesné, ubytování a stravu a stát mu hradí zdravotní pojištění.

Darovaný čas

Prvním realizovaným projektem dlouhodobé dobrovolnické služby v rámci našeho státu je projekt, který zajišťuje Asociace křesťanských sdružení mládeže ve spolupráci se Sekcí pro mládež ČBK. Tento projekt nabízí mladým lidem roční angažovanost ve farnostech. Přichází na faru po třech a spolu s místním knězem se nejprve snaží vytvořit společenství života a modlitby.

Následně pak věnují svůj čas dětem a mládeži převážně ve volnočasových aktivitách. Jde tedy o evangelizační projekt, který je postaven na síle společenství s Kristem uprostřed a na metodě preventivního výchovného systému. Příprava mladých lidí, ochotných vstoupit do tohoto druhu služby, se uskutečňuje během předcházejícího školního roku o několika víkendech a je zakončena měsíčním soustředěním v Příříchovicích.

Podobně se na dobrovolníky připravují i kněží. Nástup do farností připadá na konec srpna. Typickou farností, pro kterou je tento program vytvořen, je far-

nost s malým počtem lidí v kostele, ale s vnímavým knězem.

Rok hluboké formace

Tento projekt má velmi kladný dopad na jeho účastníky. Mladým lidem je nabídnuta hluboká lidská a křesťanská formace a život ve společenství. U kněží podporuje zkušenost s dobrovolníky schopnost vytvářet vztahy a pracovat týmově. Zavedením dobrovolnické služby v místní církvi mladým lidem nabízí prostor ke službě a tak jim konkrétně ukazuje, že o jejich iniciativu a o jejich zapojení opravdu stojí. Církvi projekt přispívá k hledání nových cest evangelizace a pastorače. Věřím, že časem si budou mladí lidé pokládat za čest, že v této službě prožili rok svého života.

Rodičovské nepochopení? Je realitou.

Úskalí, která tento projekt musí překonávat, se dají shrnout do dvou bodů:

1) Nepochopení ze strany rodičů, příbuzných a známých. Mladé lidi, kteří se pro tuto službu rozhodují, totiž nejčastěji zrazují právě ti nejbližší, protože nechápou, jak je pro mladého člověka dobré, když má zkušenost nezištné služby. V žádném případě se nejedná o promarněný rok, ale o čas investovaný do rozvoje nejzákladnějších lidských vlastností. Sice je pravda, že doma v rodině a ve farnosti je vždy práce dost. Avšak k rozvoji osobnosti mladého člověka patří bezesporu i zkušenosti, které rozšiřují ty dosavadní. Pravdou také je, že mladí lidé jsou často pasivní a nemají odvahu pustit se doma do dlouhodobých aktivit. Naproti tomu se dají nadchnout pro konkrétní, termínovanou angažovanost. Dobrovolná služba je tedy vhodnou odpovědí a využitím současné mentality mladých lidí. Dobrovolník tedy nejen daruje část svého života, ale také získá-

vá. Můžeme tedy hovořit o tom, že se jedná o jakousi školu života. Že zmiňované přínosy projektu jsou skutečností, ukázaly první skupiny mladých dobrovolníků. Jeden z chlapců to vyjádřil zcela jasně: „Ani nevím, kdo získal více. Zda ti, ke kterým jsme byli posláni, nebo my sami.“

2) Příprava na zmiňovaný projekt není snadná a vyžaduje dobrou formaci jak mladých laiků, tak i kněží, kteří je přijímají. Učit se žít v komunitě není jednoduché, ale vždy přínosné. Tímto svým akcentem tento projekt v sobě skrývá velký přirozený i duchovní potenciál, protože se v ní počítá nejen se spojením různých talentů a se společně konanou prací, ale jde především o život křesťanské komunity, společenství učedníků. Tak se v praxi kněží a mladí laici učí spoluprací a farnost se stává více společenstvím a bratrskou rodinou.

Dobrovolník — přitažlivý příklad

Pro úplnost dodejme, že postupně budou projekty dlouhodobé služby přibývat. Postupně se začínají využívat dobrovolnické aktivity v zahraničí. Musíme tedy počítat s tím, že v blízké době se bude o aktivitu mladých lidí ucházet mnoho subjektů společenského, charitativního a církevního charakteru. Práce těchto organizací vždycky vycházela z dobrovolné angažovanosti lidí, a nebude tomu ani v budoucnosti jinak.

Věřím, že postupně si dobrovolnická služba nalezne v naší společnosti místo, které jí patří. Ostatně v zemích, kde s ní mají již dlouhodobé zkušenosti, je hodnocena vysoce prestižně a lidé, kteří v ní část svého života prožili, rádi zdůrazňují, jak jim pomohla k sebevýchově a k osobnostnímu dozrání.

P. Jan Balík

ředitel Sekce pro mládež ČBK

NÁZORY ČTENÁŘŮ

Děkujeme za Vaše ohlasy. Těšíme se na Vaše podněty, které můžete zasílat e-mailem na adresu redakce@catholica.cz nebo na poštovní adresu redakce uvedenou v tiráži. Čtenářské dopisy jsou redakčně kráceny a nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.

Dát najevo vděčnost kněžím

Pokládám za velice dobré, že *RC Monitor* uveřejňuje ve formě pravidelného sloupku rubriku „Děkuji otče“, čímž se tato již několik měsíců trvající iniciativa dostává i k lidem, kteří nemají přístup k internetu. Stránky projektu <http://dekujiotce.cz> fungují dobře, ale jsem rád, že nyní mohou kněžím děkovat i lidé, kteří dosud nemohou využívat elektronická média.

V pokoncilní době došlo ke značné deformaci pohledu na svátostné kněžství; do určité míry také v souvislosti se zdůrazněním všeobecného kněžství věřících a (oprávněném, avšak ne zřídka kdy špatně chápaném) důrazu na laickou aktivitu. Bohužel měřítka laické činnosti jsou často posuzována kněží, přičemž se zapomíná na podstatu jejich povolání. Je proto plně na místě ukázat kněžím naši vděčnost. Tato vděčnost je pak může i utvrzovat ve věrnosti povolání ve chvílích krizí, které určitě v životě každého kněze přicházejí.

Vedle díky bychom však měli postoupit i dále a sice zintenzivněním modliteb a obětí za naše kněze. Možná by nám mohlo sloužit za příklad sousední Polsko, kde nedávno vznikl projekt „duchovní adopce kněží“, který organizují „Společenství ustavičného růžence“. Prvními „adoptovanými“ se stali Svatý otec, všech více než 120 polských biskupů a redemptoristé působící v „Radiu Maryja“ a televizi „Trwam“.

Princip spočívá v tom, že si člověk „adoptuje“ konkrétního kněze tak, že za něj každý den obětuje celý růženec, účast na mši svaté, svaté přijímání, tělesná a duchovní utrpení i každodenní práce.

Možná by také zde zároveň mohlo najít své konkrétní povolání ve službě Církvi nemálo lidí osamělých, starých a nemocných.

adresa čtenáře v redakci

Zklamání nad usnesením

Byl jsem nemile překvapen, že jediná křesťanská strana na naší politické scéně vyzývá, a to ještě nepochopitelně proklamativním způsobem, své poslance a senátory, aby neusilovali o právní

ochranu počatého lidského života prostřednictvím trestního práva.

Myslím, že každý katolík, a domnívám se, že i každý křesťan, by měl usilovat o ochranu nejcenějšího daru — života — každým dostupným demokratickým způsobem. Katolíky k tomu navíc nekompromisně vyzývá i církev v encyklice *Evangelium vitae*.

Nevím, zdali ti katolíci, účastníci Celostátní konference KDU-ČSL, kteří hlasovali pro přijetí zmíněného usnesení, si toho byli vědomi. Je to navíc škoda i pro KDU-ČSL, neboť opravdu již nebude koho volit. Snad jen menší zlo.

Václav Dvořák, Jeseník

„Ježíškovská“ reklama

S rodinou jsme se srdečně zasmáli článku P. Podzimka o „ježíškovské“ reklamě. Autor má pravdu, že využívání náboženských pojmů v reklamě na zboží je nevkusné. Na druhou stranu to autoři reklamy nemysleli zle a jistě nebylo jejich úmyslem křesťanské Vánoce nějak znečistit.

Horší je, co o těchto Vánocích předvedli redaktori českého tisku: většina „vánočních“ článků, které jsme si přečetli, mluvila proti Vánocům a proti křesťanství. Vrcholem protikřesťanské agresivity byl patrně článek české filmové režisérky, který uveřejnila MF Dnes. Autorka píše, že „narvané supermarkety, nazývané chrámy konzumu, jsou při své nesnesitelnosti přece jen upřímnější než chrámy pravé, naplněné pokrytectvím, netolerancí a tisíckrát omílanou láskou, na kterou má právo jen někdo.“

Nepřeju paní režisérce nic zlého, ale skutečně si nedovedu představit, že pokud jí postihne například smrt někoho blízkého, reaguje na ni nákupem v supermarketu. I když — kdo ví...

Jsem už starší osoba a pamatuji se, že prakticky každé Vánoce mne komunistické noviny poučily, že Vánoce jsou „vlastně“ jen pohanský svátek slunovratu. Loni těch poučení bylo ale tolik, že by asi bylo dobře v letošním adventě rozšířit nějaký leták na téma „Co to jsou Vánoce a proč je křesťané slaví“. Bojím se totiž, že mladší generace už pomalu nebude o Vánocích vědět nic, jen to, že je to „vlastně“ pohanský svátek slunovratu...

adresa čtenářky v redakci

DĚKUJI OTČE

Katolickým kněžím

Chci touto cestou poděkovat všem katolickým kněžím, živým i mrtvým, kteří prošli mým životem, za předávání pravé křesťanské víry, která mě provázela, díky Bohu, celým životem. Katolická víra skutečně představuje naprosto kompletní a pravdivé směřování ve všech situacích. Proto je třeba si kněží velmi vážít.

V. V., Praha

P. Josef Holek

Ostrava

Rád bych využil možnosti poděkovat P. Josefu Holkovi, se kterým se v posledních letech můžeme setkávat v ostravské katedrále Božského Spasitele. Vážím si ho nejen za statečnost v nelehké době totality, ale také za neúnavnost, se kterou pracuje na svém nynějším působišti, zejména při náročné práci při udělování svátosti smíření. Prosíme Pána, aby mohl mezi námi ještě dlouho rozdávat svoji moudrost a laskavost.

MUDr. Bohumír Blažek, Vratimov

P. Michal Procházka

Brandýs nad Labem

Milý otče, děkuji Bohu za to, že jsem měla možnost Tě poznat. Skrze Tebe jsem se naučila více přemýšlet o Bohu, o víře, o lásce. Můj život se srovnal a myslím, že dostal i smysl. Děkuji.

Henrieta Stelmachová

P. Petr Černota

Karviná (1991-2003), Píšť (2003-)

Otče, chtěli bychom z celého srdce poděkovat za Vaše dlouholeté působení v Karviné, za ty mnohé hodiny a dny svého života, které jste nám věnoval. Jsme Vám z celého srdce vděční. I když zde byli i ti, co proti Vám bojovali, věřte, že je mnohem víc nás, kteří Vás máme rádi. Děkujeme denně Bohu za to, že jsme Vás mohli poznat, za Vaš krásný hlas, který zkrášloval bohoslužby, za všechna ta krásná slova, kterými jste nás vedl k Bohu. Denně se za Vás modlíme. Děkujeme!!!

farníci z Karviné

Chcete-li poděkovat knězi, který vám v životě pomohl, můžete vyplnit formulář na internetových stránkách <http://dekujiotce.cz> nebo svůj text zaslat na adresu redakce.

KULTURA

Zima

Svým způsobem mariánské období

Modlitba

František Daniel Merth

*Stále jsi s námi, Ty sluncem oděná
Na naší cestě hřbitovní
Jsi začátkem i koncem,
Jsi světlem kde je tma
Slza na ruce vraždění*

*Jsi výš nad krásu květu o Tvé podobě
Jsi níž než vězeň v cele
Jsi v křídlech písně o Tobě
Jsi dítětem v modlitbě neumělé*

Kdo by řekl, že zima je též svým způsobem mariánský měsíc! A přece. V prosinci si připomínáme každoročně narození Ježíše Krista. Bezsporu jde spolu s Velikonoce o největší křesťanskou slavnost a jako by v povzdálí zůstává důležitý svátek Neposkvrněného početí Panny Marie, který s vánočním příběhem úzce koresponduje. Nový rok začíná dalším velkým mariánským svátkem. Na 1. ledna připadá slavnost Matky Boží, Panny Marie. I když nyní píšeme již rok 2005, dovolte mi ohlédnout se o trochu zpět. Vrátit se k 8. prosinci 2004.

Malý historický exkurz

Liturgická oslava Neposkvrněného početí Panny Marie se konala nejprve na Východě. Právě také zde, v době, kdy nauka o Neposkvrněném početí Panny Marie nebyla ještě v křesťanství plně definována, už kazatelé mezi 5. a 9. stoletím nazývají Pannu Marii tituly jako „celá svatá, neposkvrněná, neporušená“. V 9. století přešlo slavení z Konstantinopole do jižní Itálie a na Sicílii. Koncem 11. století zavedl tento svátek ve své diecézi svatý Anselm z Canterbury a v té době se objevují názvy této úcty i u nás v tzv. *Opatovickém homiliáři*. Z Anglie se svátek šířil díky benedikťanovi Eadmerovi († 1134) i jinam.

U nás se slaví už kolem roku 1200. Od 14. století se za přesvědčení chudých a prostých lidí, kde tato úcta hluboce zakořenila, staví vehementně bratři františkáni. V opozici k tomuto názoru stáli velká jména tehdejší doby jako například sv. Tomáš Akvinský, sv. Albert Veliký, sv. Bernard z Clairvaux a mnozí jiní. Roku 1435 vystoupil na Basilejském koncilu kanovník Jan Romiroy s požadavkem, „aby koncilní otcové jednou provždy

ukončili teologické spory o Marii Neposkvrněném početí, protože věřící lid si to žádá, a protože věřící lid pohoršuje, když někdo tuto výsadu Matce Boží upírá“. V roce 1476 papež Sixtus IV., jehož pontifikát ohraničují léta 1471–1484, rozšířil jeho slavení na celou katolickou církev a zároveň zakázal pokládat nauku o Neposkvrněném početí Panny Marie za herezi.

V 17. století jsme svědky velmi širokého hnutí podporujícího přijetí pravdy o Marii Neposkvrněném početí. Na univerzitě v Granadě se dokonce zrodil roku 1617 tzv. *votum sanguinis* — čili slib ohajovat Neposkvrněné početí Panny Marie až k prolití krve.

Roku 1849 se papež Pius IX. táže encyklikou *Ubi primum* všech biskupů na jejich stanovisko v otázce dogmatizace této nauky. 546 biskupů se vyslovilo kladně, 57 jich mělo výhrady, nebo slavnostní vyhlášení nedoporučovalo.

K slavnostnímu prohlášení dogmatu došlo dne 8. prosince 1854, tedy v den, kdy měla a má v liturgickém kalendáři místo příslušná mariánská slavnost.

Tota pulchra

Tota pulchra znamená v českém překladu „celá krásná“. Umění se snaží hledat a představovat jen to krásné a čisté. Nebo by aspoň mělo. Podíváme-li se na celé Boží stvoření a budeme v něm hledat dílo, o kterém bychom mohli s klidným svědomím pravit, že je dokonale krásné, nezastíněné a nenarušené žádným zlem, nenajdeme žádné jiné, žádnou jinou bytost než ženu, která se měla (a stala) Matkou Boží.

Pokud stále platilo a platí, že žena je věčná inspirace pro umělce, pak pro NI, v níž se snoubí čistota a pokora v tom nejlepší slova smyslu, to musí platit několikanásobně. Tou ženou je Boží Rodička Panna Maria. Snad proto v průběhu celých dějin oslovuje křesťany (a nejen je) Mariina krásna natolik, že probouzí, ba přímo ponouká k výpovědi o ní různými prostředky v mnoha podobách. Podívejme se kolem sebe. Kolik literárních i výtvarných děl bylo inspirováno její krásou či jejím životním příběhem lásky, utrpení i oslavení.

Tam kde nestačí slova, aby vystihla toto tajemství, přichází na řadu poezie. Poezie jako jazykový útvar inspirovaný

silnou duchovní zkušeností. Každý, kdo se aspoň jednou v životě pokusil o modlitbu, zná, jakých metafor, jakých často krát nepopsatelných básní je schopno lidské nitro. Je to tajemství mezi mnou a Bohem. Stejně velké tajemství jako zrození Ježíše Krista i zrození jeho Matky.

Snad proto tyto dva svátky vycházejí na jeden měsíc, aniž bychom si možná tyto souvislosti nějak více uvědomovali. Zkusme se tedy nad tímto tajemstvím pozastavit právě v těchto dnech a vnímat krásu kolem sebe ještě o krůček intenzivněji. Vždyť pokud něco myslíme dobře a je to správné, svoji cestu si to najde, jak o tom svědčí dějiny jednoho mariánského dogmatu.

Tak lidská

Jan Twardowski

*Nevěří svaté Anně všichni
velcí svatí
že znala Matku Boží
v šatečkách po kolena
s legračním copánkem
a veselou ofinkou
v sandálech s volnými řemínky
či se může poplést to
co je nesmrtelné
běhající jako polský vrabec
po dvorku
nahlédající do studny
ořechovým okem
jak padá celé nebe
bez podrobnějších vysvětlení
umějíci rozlišit
jak očelů nejjednodušeji
obyčejné všední dobro
od dokonalosti
neboť opravdové věci jsou
vždy méně všeobecné
poznávající vůně
i tordohlavé chutě
jako sladký kyselý slaný
a nejčastěji hořký
zvláště když pes přímo z boudy
ne archanděl podivný
předváděl ohonem
primitivní citové dojetí
Ó dcero svaté Anny
z nejživějších obrazů
tak lidská
žes nebyla hned dospělá
(přeložili S. Sulowski a M. Kornelová)*

Karel Gamba

DOPORUČUJEME

KALENDÁŘ AKCÍ

Hradec Králové: Vzdělávací cyklus

Vzdělávací cyklus přednášek pro širokou veřejnost *Svatí – svědkové evangelia* pokračuje v sobotu 15. ledna 2005 od 9 hodin v Novém Adalbertinu. Ve 13.30 hodin následuje divadelní představení herce Miroslava G. Částka *Cesta k pokoji* podle knihy Tomáše Kempenského *Následování Krista* ve Velkém sále Nového Adalbertina.

Vnorovy: Představení Rachab a Sára

Divadelní představení *Rachab a Sára* v provedení Divadla srdcem se koná 16. ledna 2005 v 15 hodin v Lidovém domě. První repríza se uskuteční ve stejný den v 19 hodin v kostele sv. Martina ve Strážnici.

Praha: Přednášky o sv. Tomáši Aq.

V úterý 18. ledna 2005 pokračuje přednáškový cyklus P. Tomáše Pospíšila OP nazvaný *Sv. Tomáš Akvinský, duchovní učitel*. Přednáška na témata *Kudy k Bohu? Cesta, Pravda, Život začíná* v 19.45 v čtárně dominikánského kláštera.

Praha: Zjevení Páně ve výtvarném umění

Ve čtvrtek 20. ledna 2005 v 17 hodin se v emauzském klášteře koná přednáška Mgr. Petry Nevimové, Ph.D., na téma *Zjevení Páně ve výtvarném umění*.

Praha: Přednáška o Janu Husovi

Ve čtvrtek 20. ledna 2005 v 19.19 hodin se v Klubu u Panny Marie Sněžné koná přednáška P. Mgr. Petra Alkantary Houšky OFM s názvem *Jan Hus a krize pozdního středověku*.

Dobříš: Bible a modlitba

Ve čtvrtek 20. ledna 2005 v 19.30 hodin se v Pastoračním centru sv. Tomáše koná přednáškové setkání s P. Michaelem Špilarem na téma *Bible a modlitba*.

Olomouc: Přednáška o Starém zákoně

Ve čtvrtek 20. ledna 2005 se v 19.30 hodin v přednáškovém sále dominikánského kláštera koná přednáška P. Pavla Mayera OP z cyklu *Úvod do knih Starého zákona*.

Jihlava: Člověk a náboženství

V pátek 21. ledna 2005 v 17 hodin se v sále kina Sokol koná přednáška prof. Jana Sokola na téma *Člověk a náboženství*.

Rožmitál p. Třemšínem: Beseda o věrouce

V neděli 23. ledna 2005 se v 19 hodin v Brdském památníku na náměstí koná beseda o věrouce s P. Janem Rybářem SJ na téma *Hledáme Boží tvář*.

Praha: Přednáška o Martinu Lutherovi

Ve čtvrtek 27. ledna 2005 v 19.19 hodin se v Klubu u Panny Marie Sněžné koná přednáška P. Mgr. Petra Alkantary Houšky OFM na téma *Martin Luther v evropském kontextu*.

Olomouc: Přednáška o Sv. Tomáši Aq.

Ve čtvrtek 27. ledna 2005 se v 19.30 v přednáškovém sále dominikánského kláštera koná přednáška P. Štěpána Filipa OP z cyklu *Úvod do sv. Tomáše Akvinského*.

Liturgická čtení

16. 1. Neděle	Iz 49,3,5–6, Žl 40, 1 Kor 1,1–3, Jan 1,29–34 2. neděle v mezidobí	20. 1. Čtvrtek	Žid 7,25–8,6, Žl 40, Mk 3,7–12 sv. Fabián a sv. Šebestián
17. 1. Pondělí	Žid 5,1–10, Žl 110, Mt 2,18–22 sv. Antonín Veliký	21. 1. Pátek	Žid 8,6–13, Žl 85, Mk 3,13–19 sv. Anežka Římská
18. 1. Úterý	Žid 6,10–20, Žl 111, Mk 2,23–28 Panna Maria, Matka jednoty křesťanů	22. 1. Sobota	Žid 9,2–3,11–14, Žl 47, Mk 3,20–21 sv. Vincenc
19. 1. Středa	Žid 7,1–3,15–17, Žl 110, Mk 3,1–6 sv. Márius a Marta a jejich synové		
23. 1. Neděle	Iz 8,23b–9,3, Žl 27, 1 Kor 1,10–13,17, Mt 4,12–23 3. neděle v mezidobí	27. 1. Čtvrtek	Žid 10,19–25, Žl 24, Mk 4,21–25 sv. Anděla Mérici
24. 1. Pondělí	Žid 9,15,24–28, Žl 98, Mk 3,22–30 sv. František Saleský	28. 1. Pátek	Mdr 7,7–10,15–16, Žl 37, Jan 17,11b–19 sv. Tomáš Akvinský
25. 1. Úterý	Sk 22,3–16, Žl 117, Mk 16,15–18 Obrácení sv. Pavla	29. 1. Sobota	Žid 11,1–2,8–19, Lk 1,69–75, Mk 4,35–41 sv. Sulpicius Severus
26. 1. Středa	2 Tim 1,1–8, Žl 110, Mk 4,1–20 sv. Timotej a Titus		

RC MONITOR — zpravodajský čtrnáctideník vydávaný o. s. Res Catholica jako projekt pod záštitou České dominikánské provincie. Noviny jsou zaměřeny na osvětu široké veřejnosti v oblasti života a postojů římskokatolické církve jako prevence náboženské nesnášenlivosti a xenofobie. Publikované zprávy jsou zveřejňovány na zpravodajském serveru <http://res.catholica.cz>. ISSN: 1214-8458. MK ČR E 15474.

Korespondenční adresa redakce: Res Catholica, Husova 8, 110 00 Praha 1, e-mail: redakce@catholica.cz, číslo účtu: 1683820001/2400.

Šéfredaktorka: Zdeňka Rybová. **Redakční rada:** Vít Cigánek, RNDr. Václav Frei, Mgr. Michaela Freiová, JUDr. Ing. Jiří Karas, P. Mgr. Pavel Mayer OP, Mgr. Radim Ucháč, Kateřina Ucháčová. **Teologický poradce:** P. Mgr. Pavel Mayer OP.

Objednávky: Noviny jsou distribuovány zdarma a lze je v požadovaném počtu kusů objednat na adrese redakce. Jejich vydávání je možné jedine díky zasláním darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jeden výtisk činí přibližně 10 Kč. Dary lze podle § 15 odst. 8 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit při snížení základu daně.

HISTORIE

Jaké byly ve skutečnosti křížové výpravy?

Profesor Thomas Madden, historik z University v St. Louis v USA a autor knihy „A Concise History of the Crusades“ („Stručné dějiny křížových výprav“), poskytl agentuře ZENIT rozhovor, v jehož první části uvádí na pravou míru rozšířené mýty o křížových výpravách a křížácích.

Jaké falešné představy o křížových výpravách a křížácích jsou běžné?

Uvedu pět asi nejrozšířenějších mýtů a důvody, proč jsou mylné.

1. mýtus: Křížové výpravy byly nevyprovokované agresivní války proti islámskému světu.

To je tak nesprávné, jak jen to může být. Od Mohamedových dob se muslimové snažili dobýt křesťanský svět. A také v tom směru dokázali pěkný kus práce. Po několika staletích výbojů dobyly muslimské armády celou severní Afriku, Střední Východ i Malou Asii a ještě převážnou část Španělska.

Jinými slovy: do konce 11. století se muslimské síly zmocnily dvou třetin křesťanského světa. Palestiny, vlasti Ježíše Krista; Egypta, kolébky křesťanského mnišství; Malé Asie, kde svatý Pavel zakládal první křesťanské obce — to nebyla periferie křesťanského světa, to bylo jeho jádro.

A růst muslimského impéria tím ještě nebyl u konce. Rozšiřovalo se ve směru na západ od Cařihradu, jež nakonec minulo a proniklo do Evropy. Pokud jde o nevyprovokovanou agresi, byla celá na muslimské straně. V jistém okamžiku měl už křesťanský svět na vybranou pouze bránit se nebo prostě podlehnout islámským výbojům.

2. mýtus: Křížáci nosili kříže, ale šlo jim ve skutečnosti jen o kořist a dobývání území. Jejich zbožné fráze měly pouze zakrývat loupeživou chamtivost.

Historikové byli zpravidla přesvědčeni, že růst evropské populace vedl ke krizi příliš mnoha urozených „druhých synů“, kteří bývali vycvičeni v rytířském válečnictví, ale na něž nezbyla feudální půda, již by mohli zdědit. Křížové výpravy byly proto vykládány jako jakýsi bezpečnostní ventil — tito válečnické muži byli vysíláni daleko od Evropy, kde by si mohli vybojovat půdu na úkor někoho jiného.

Moderní bádání podpořené příchodem počítačových databází vyhodilo tento mýtus do povětří. Nyní víme, že to byli právě „první synové“ Evropy, kdo odpověděli na papežovu výzvu jak v roce 1095, tak v dalších křížových výpravách.

Vydat se na křížovou výpravu bylo nesmírně nákladným podnikem. Páni byli nuceni prodat nebo dát do zástavy svou půdu,

aby shromáždili dostatečné finanční prostředky. Většina z nich neměla zájem o nějaké zámořské království. Středověký křížák, stejně jako voják dnes, byl hrdý na to, že plní svou povinnost, ale toužil se vrátit domů.

Po velkolepém úspěchu první křížové výpravy, kdy už měli křížáci v rukou Jeruzalém a velkou část Palestiny, prakticky všichni odešli domů. Na místě jich zůstala jen malá hrstka, aby konsolidovali a spravovali nově získaná území.

I kořist byla skrovná. Ačkoli křížáci nepochybně snili o nesmírném bohatství v kvetoucích městech Východu, skoro nikdo z nich nezískal ani náhradu vlastních nákladů. A peníze ani půda nebyly tím, kvůli čemu především se vydali na křížovou výpravu. Šli usmířit své hříchy a zasloužit si spásu konáním dobrých skutků v daleké zemi.

Podstupovali takové náklady a útrapy, protože věřili, že přijdou-li na pomoc svým křesťanským bratřím a sestrám na Východě, ukládají si poklady tam, kde je mol a rez nemůže zkazit.

Brali velmi vážně Kristovo napomenutí, že kdo na sebe nebere svůj kříž, není Krista hoděn. Pamatovali také na to, že „nikdo nemá větší lásku, než položí-li život za své přátele“.

3. mýtus: Když křížáci roku 1099 dobyli Jeruzalém, zmasakrovali všechny muže, ženy a děti v městě, takže ulicemi tekla krev až po kotníky.

To je oblíbený obraz, který má ukázat špatnou povahu křížáků. Nepochybně bylo v Jeruzalémě zabito mnoho lidí poté, co křížáci město dobyli. Ale to je nutno chápat v historickém kontextu.

Ve všech před-moderních evropských a asijských civilizacích bylo přijatým morálním standardem, že město, které se odmítalo vzdát a bylo pak dobyto silou, náleželo vítězům. To se týkalo nejen budov a zboží, ale i lidí. Proto muselo každé město nebo každá pevnost pečlivě zvažovat, může-li odolat obléhatelům. Pokud ne, bylo moudré vyjednat o podmínkách kapitulace.

V případě Jeruzaléma se obránci bránili až do samého konce. Počítali s tím, že impozantní městské hradby budou udržovat křížáky v patřičných mezích, dokud nedorazí posily z Egypta. Zmýlili se. Když město padlo, bylo proto vydáno v plen. Mnoho lidí bylo zabito, ale mnoho jiných bylo vykoupeno nebo jim bylo dovoleno volně odejít.

Podle moderních historiků to jistě vypadá brutálně. Ale středověký rytíř by mohl poukázat na to, že při bombardování v moderní válce je zabito mnohem víc mužů, žen a dětí, než kolik jich vůbec mohlo být pobi-

to mečem během jednoho nebo dvou dnů. Je třeba se zmínit o tom, že v těch muslimských městech, která se křížákům vzdala, byl lidem ponechán majetek, nebyli obtěžováni a mohli svobodně vykonávat své bohoslužby.

Pokud jde o potoky krve v ulicích, žádný historik je nemůže chápat jinak než jako literární konvenci. Jeruzalém je velké město. Na množství krve, které by stačilo pokrýt jeho ulice souvislou třípalcovou vrstvou krve, by bylo třeba mnohem víc lidí, než jich žilo v celé zemi, natož v městě samém.

4. mýtus: Křížové výpravy nebyly nic jiného než středověký kolonialismus převlečený do náboženského hávu.

Je důležité si uvědomit, že Západ nepředstavoval pro Střední Východ mocnou, nadřazenou kulturu, která vpadla do primitivní nebo zaostalé oblasti. Naopak muslimský Východ byl mocný, bohatý a blahobytný. Vůči němu byla Evropa Třetím světem.

Křížácké státy založené po první křížové výpravě nebyly novými osadami katolíků v muslimském světě, něčím jako britskou kolonizací Severní Ameriky. Katolická přítomnost v křížáckých státech nebyla nikdy velká, nejspíš pod 10% obyvatelstva. Tvořili ji vládcí a úředníci, italská obchodníci a členové rytířských řádů. Převážnou většinu populace tvořili muslimové.

Křížácké státy proto nebyly koloniemi ve smyslu plantáží nebo dokonce faktorii, jako později Indie. Byly to zahraniční vojenské základny. Hlavním posláním křížáckých států bylo hájit posvátná místa v Palestině, zejména Jeruzalém, a vytvářet bezpečné prostředí pro křesťanské poutníky, kteří je navštěvují.

Neexistovala žádná mateřská země, s níž by měly křížácké státy hospodářské vazby, a Evropané z nich neměli žádný hospodářský prospěch. Naopak náklady na udržování Latinského Východu odčerpávaly nemalou část evropských zdrojů. Jakožto zámořské základny měly křížácké státy především vojenský význam.

Dokud muslimové válčili navzájem mezi sebou, byly tyto státy v bezpečí, ale jakmile se muslimové sjednotili, dokázali dobývat pevnosti, zmocňovat se měst a roku 1291 křesťany úplně vypudili.

5. mýtus: Křížové výpravy byly také namířeny proti Židům.

Žádný papež nikdy nevyhlásil křížovou výpravu proti Židům. Během první křížové výpravy táhla velká tlupa chátry, jež nebyla spojena s hlavní armádou, porýnskými městy s úmyslem olupovat a zabíjet Židy,

HISTORIE

kteří tam našli. Částečně z čiré chamtivosti, částečně také na základě nesprávného přesvědčení, že Židé jsou legitimním terčem války jakožto ti, kdo ukřižovali Krista.

Papež Urban II. i následující papežové tyto útoky na Židy důrazně odsuzovali. Místní biskupové, kněží i laici se snažili Židy hájit, třebaže s omezeným úspěchem. Podobně v počáteční fázi druhé křížové výpravy zabila v Německu skupina odpadlíků mnoho Židů, než se sv. Bernardovi z Clairvaux podařilo je dostihnout a učinit tomu konec.

Tyto „rány vedle“ byly politováníhodným vedlejším důsledkem křížáckého nadšení, ale nebyly záměrem křížáckých výprav. Moderní obdobou tohoto jevu byly případy, kdy se američtí vojáci v zámoří dopustili zločinů během 2. světové války. Byli za ně souzeni a potrestáni. Záměrem Spojenců ve 2. světové válce však nebylo páchat zločiny.

Myslíte, že boj mezi Západem a muslimským světem je v nějakém smyslu reakcí na křížové výpravy?

Nikoli. Tato odpověď by mohla někomu připadat zvláštní, jelikož Usama bin Ladin a jiní islamisté často mluví o Američanech jako o „křížácích“.

Je však důležité si připomenout, že ve středověku — a ve skutečnosti až hluboko o 16. století — byl supervelmocí západního světa islám. Muslimská civilizace byla bohatá, vysoce kultivovaná a nesmírně mocná. Křesťanský Západ byl zaostalý a relativně slabý.

Stojí za zmínku, že žádná další křížová výprava, jež Západ podnikl — a byla jich dlouhá řada, s výjimkou té první nebyla úspěšná.

Křížové výpravy patrně zadržovaly muslimský expansionismus, ale rozhodně jej nezastavily. Muslimská impéria se nadále rozšiřovala do křesťanských území, podmanila si Balkán, velkou část Východní Evropy a dokonce největší křesťanské město, Cařihrad.

Z muslimské perspektivy nestály křížové výpravy ani za zmínku. Kdybyste se v 18. století zeptali běžného muslima, nic by o nich nevěděl. Důležité byly pro Evropany, protože představovaly veliké vypětí, jež ztroskotalo.

Avšak když v 19. století začali Evropané dobývat a kolonizovat země Středního Východu, mnoho historiků — zejména francouzských royalistických nebo nacionalistických autorů — začalo psát o křížáckých výpravách jako o prvním pokusu přinést zaostalému muslimskému světu plody západní civilizace. Jinými slovy křížové výpravy byly přetvořeny do podoby imperialistických válek.

Podle takto pojatého dějepisu se vyučovalo ve školách v koloniích a nová interpretace byla akceptována na Středním Východě i jinde. Ve 20. století byl imperialismus diskreditován. Islamisté a někteří arabští nacionalisté se pak chopili koloniální konstrukce křížových výprav a prohlašují, že Západ je odpovědný za jejich strasti, jelikož už od křížových výprav na muslimy stále dotírá.

Často se říká, že lidé na Středním Východě mají dlouhou paměť; to je pravda. Ale v případech křížových výprav mají paměť obnovenou: pamatují si to, co vyfabrikovali jejich dobyvatelé.

Je nějaká podobnost mezi křížovými výpravami a dnešní válkou proti terorismu?

Kromě toho, že v obou případech chtějí vojáci sloužit něčemu většímu, co je přesahuje a čeho si vysoce váží, a také že se chtějí nakonec vrátit domů, nevidím mezi křížovými výpravami a dnešní válkou proti terorismu žádné další podobnosti. Motivy ve společnosti v době po osvícenství jsou velmi odlišné od motivů ve středověkém světě.

Jak se křížové výpravy liší od džihádu nebo od jiných náboženských válek?

Hlavním cílem džihádu je rozšiřovat *dar al islam*, území islámu, do *dar al harb-u*, území války. Jinými slovy islám je expanzionistický, snaží se podmaňovat si ne-muslimy a přivádět je pod muslimskou nadvládu.

Těm, koho si takto podmaní, dává prostou volbu. Nepatří-li k lidu knihy — tj. nejsou-li to křesťané nebo Židé, mají na výběr konvertovat k islámu, nebo zemřít. Ti, kdo jsou lidem knihy, mohou volit mezi tím, že se podrobí muslimské vládě, a smrti. Šíření islámu je tedy přímo spojeno s vojenskými úspěchy džihádu.

Křížové výpravy byly něco velice odlišného. V křesťanství bylo od počátku vždy zakázáno konverzi jakýmkoli způsobem vynucovat. Obracení na víru mečem nebylo tedy pro křesťanství možné. Na rozdíl od džihádu nebylo také cílem křížových výprav rozšiřování křesťanského světa ani křesťanské víry násilím.

Křížové výpravy byly přímou, ale opožděnou reakcí na staletí muslimského dobývání křesťanských zemí. Bezprostředním podnětem, jenž vedl k první křížové výpravě, bylo dobytí celé Malé Asie Turky v době zhruba od roku 1070 do roku 1090.

První křížovou výpravu vyhlásil papež Urban II. roku 1095 jako odpověď na naléhavou žádost byzantského císaře z Cařihradu. Urban vyzval rytíře křesťanstva, aby šli na pomoc svým východním bratřím.

Malá Asie, část byzantského císařství, bý-

vala křesťanská. Její evangelizaci začal sv. Pavel. Sv. Petr byl prvním biskupem v Antiochii. Pavel napsal jeden ze svých významných listů křesťanům v Efezu. Krédo církve bylo formulováno v Nicei. To vše v Malé Asii.

Byzantský císař prosil křesťany Západu, aby pomohli dobýt zpátky tyto země a vypudit Turky. Touto pomocí byly křížové výpravy. Jejich cílem však nebylo jen dobýt nazpět Malou Asii, ale zmocnit se i jiných dříve křesťanských zemí, jež byly ztraceny v důsledku islámského džihádu. K nim též patřila Svatá země.

Nejvýznamnější rozdíl mezi křížovou výpravou a džihádem tak v jádře spočívá v tom, že křížová výprava byla obranou proti džihádu. Celá historie křížových výprav na Východě je historií odpovědi na muslimskou agresi.

Dosáhli křížáci nějakého úspěchu v obrácení muslimského světa?

K tomu bych řekl, že někteří františkáni začali na Středním Východě misii s cílem získávat muslimy pro víru. Nebyla úspěšná, hlavně proto, že islámský zákon dělá z konverze k jinému náboženství kapitální zločin.

Tento pokus byl však od křížových výprav oddělený, ty neměly s obracením nic společného. A postupoval mírumilovným přesvědčováním.

Jak si křesťanstvo odůvodňovalo svou porážku při křížových výpravách? Byli křížáci zklamáni?

Porážku si odůvodňovalo stejně jako Židé ve Starém Zákoně: Hospodin svému lidu nedopřál vítězství pro jeho hříšnost. To vedlo v Evropě k širokému hnutí zbožnosti, jehož cílem bylo očistit křesťanskou společnost v každém směru.

Opravdu vyslovil Jan Pavel II. omluvu za křížové výpravy? Skutečně je odsoudil?

To je podivný mýtus; papež byl ostře kritizován, že prý se nedokázal omluvit přímo za křížové výpravy, když prosil za odpuštění všechny, jimž křesťané nespravedlivě ublížili.

Náš Svatý otec je neodsoudil ani se za ně neomlouval. Omlouval se za hříchy katolíků. Později se hodně mluvilo o tom, že se Jan Pavel II. omluvil cařihradskému patriarchovi za dobytí Cařihradu křížáky roku 1204.

Papež však ve skutečnosti jen zopakoval to, co řekl jeho předchůdce papež Inocenc III. (1198–1216). Bylo to jedno z tragických válečných selhání a Inocenc dělal vše, co mohl, aby mu zabránil. Omlouval se za hříchy katolíků, kteří se účastnili křížových výprav. Neomlouval se však za křížové výpravy samy ani za jejich výsledek.

Z angličtiny přeložil Dr. Václav Frei